

IMMATERIEEL ERFGOED & LOKALE ECONOMIE

Dit artikel maakt deel uit van het [Themadossier lokaal beleid](#).

Waar gaat het over?

Met lokale economie bedoelen we **het geheel van ondernemers die hun activiteiten hoofdzakelijk binnen de gemeente realiseren**. Typische voorbeelden van lokale economie zijn de detailhandel, zoals de slager en een kledingwinkel, en horeca. Maar het kan evengoed gaan om KMO's of ambachtslieden.

Natuurlijk is economie nooit alleen maar lokaal. Geen enkele ondernemer denkt en werkt uitsluitend binnen de grenzen van de eigen gemeente. De alomtegenwoordigheid van de e-commerce, de instabiele internationale conjunctuur, de explosieve groei van de grondstofprijzen, de blijvende mobiliteit van kapitaal, kennis en mensen ... dit alles beïnvloedt wat er lokaal groeit en bloeit.

Daartegenover is er, juist als reactie op deze internationale ontwikkelingen, vandaag meer dan ooit **aandacht voor duurzame lokale producten en diensten**. Haast elk lokaal bestuur wil vandaag de lokale economie versterken, vanuit het besef dat een gezond lokaal economisch weefsel fundamenteel bijdraagt aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van een gemeente, de werkgelegenheid en een gezonde gemeentelijke financiële huishouding.

Dat vraagt een geïntegreerde aanpak, over de grenzen van beleidsdomeinen heen. Op deze pagina verkennen we hoe immaterieel erfgoed en lokale economie elkaar kunnen versterken.

INSPIRATIE UIT HET BUITENLAND: DRIE STRAFFE PRAKTIJKVOORBEELDEN

We hebben drie voorbeelden uitgewerkt waarbij **duurzaam omgaan met immaterieel erfgoed aantoonbaar bijdraagt aan de versterking van lokale economie**, m.n.:

- Handmade in Brugge (Brugge): vakmanschap en ambachtelijke vaardigheden
- West-Kruiskade (Rotterdam): rituelen, feesten en smaakcultuur
- Hawker Culture (Singapore): smaakcultuur

HANDMADE IN BRUGGE

WEST-KRUISKADE

Deze voorbeelden zijn zonder meer **inspirerend door hun breedschalige en visionaire aanpak**. Tegelijk zijn we er ons van bewust dat deze voorbeelden, juist door hun schaal, niet zomaar kunnen worden overgedragen naar andere lokale contexten in Vlaanderen. Daarom vindt u verder in dit dossier inzichten die uw start net iets gesmeerder doen verlopen.

HOE BEGINT U ERAAN? 3 MOGELIJKE STRATEGIEËN

HOE KUNNEN IMMATERIEEL ERFGOED EN LOKALE ECONOMIE ELKAAR VERSTERKEN? DRIE STRATEGIEËN DIE U KUNT VOLGEN.

1. Begin klein

Zeker wie vanaf nul moet beginnen of het moet stellen met een beperkte bestaande, kan klein beginnen met een project of een losse actie. Zulke acties helpen om het draagvlak bij ondernemers en beleidsmakers te vergroten en het rijke potentieel van immaterieel erfgoed te verkennen. **Enkele voorbeelden:**

De markt van Mortsel is wijd bekend in de bredere regio. Voor de 100e verjaardag van de markt in 2022, organiseerde het Lokaal Bestuur verschillende acties om het marktlevens in de kijker te zetten. Oude foto's in het straatbeeld boden een blik op het verleden van de markt. Bezoekers konden, zoals 100 jaar geleden, met paard en kar de markt bezoeken. Ook werden enkele vaste waarden in de kijker gezet: marktkramers die al jarenlang of zelfs over generaties heen wekelijks present tekenen op de markt.

In Geraardsbergen zet de website Visit Geraardsbergen de mattentaarten in de kijker. U leest er over de geschiedenis, wordt ingewijd in het recept en de geheimen van de mattentaart, wordt ingeleid bij de lokale bakkers en krijgt meer uitleg over de Europese erkenning als streekproduct. Kortom, het immaterieel erfgoed van de mattentaart verschijnt volop in de etalage van de stadswebsite. Dit versterkt niet alleen het imago van de stad, maar ook van de lokale ondernemers. Bovendien krijgen het ambacht en de tradities rond de mattentaart zo een stevige ruggensteun.

VISIT GERAARDSBERGEN

2. Zoek aansluiting bij bestaande initiatieven

Er bestaan tal van initiatieven om de lokale economie te promoten bij de bevolking. Enkele voorbeelden:

Denk aan **nationale campagnes** zoals 'Koop Lokaal', 'Met belgerinkel naar de winkel', de 'Week van de Smaak' (zie ook het voorbeeld 'Groenten in de Vitrine'), 'Week van de Korte Keten', de 'Dag van de Ambachten'...

Ook **lokale evenementen** zoals jaarmarkten, middenstandsfeesten en braderijen, laten toe om een link te leggen tussen economie en immaterieel erfgoed. Verschillende van deze evenementen kunnen terugkijken op een stevige traditie en zijn zelf al immaterieel erfgoed geworden.

voorbeeld - HOUTEM JAARMARKT

Jaarlijks vindt op 11 en 12 november in Sint-Lievens-Houtem een grote winterjaarmarkt plaats. Landbouwers verkopen er hun dieren op de aloude manier, de handenklap. Door de jaren heen heeft de erfgoedgemeenschap achter de jaarmarkt er alles aan gedaan om, met respect voor de traditie, tegemoet te komen aan de strengere regels op het vlak van dierenwelzijn en voedselveiligheid. Al in 2010 is Houtem Jaarmarkt door Unesco erkend. Via deze erkenning engageert Houtem Jaarmarkt zich om na te denken over de toekomst van de landbouw en het marktwezen. Zo groeit de jaarmarkt in het komende decennium uit tot een platform voor het bewaren en herdenken van deze plattelandseconomie en het erfgoed hieraan verbonden.

NEEM EEN KIKKJE

Omgekeerd kunt u bij culturele evenementen de samenwerking opzoeken met handelaars. [De reuzen van Wetteren](#) vierden in 2022 hun 400e verjaardag en dat verdiende een stevig feestje. In de aanloop naar deze verjaardag werden handelaars uitgenodigd om een kartonnen versie van een reus tentoon te stellen. De actie was een groot succes: de Wetterse handelaars alleen al stelden samen bijna 100 reuzen tentoon. Op 14 oktober volgde een heus reuzenfeest: een stadsbreed evenement met als afsluiter een spektakelstuk. Een van de *spillovers* van dit evenement was dat duizenden bezoekers die dag het handelscentrum bezochten. Handelaars pikten daarop in, bijvoorbeeld door een reuze(n)modeshow te organiseren. In drie centrumstraten rolden een 30-tal kledingzaken de rode loper uit voor een modeshow, aangevuld met accessoires en producten van andere winkels.

3. Naar een stads- of gemeentebrede werking?

Na verloop van tijd kan de behoefte ontstaan om **een beleidsvisie te formuleren** of om de **verschillende initiatieven aan elkaar te koppelen**.

[Handmade in Brugge](#) heeft zo'n parcours doorlopen. Van een pilootproject in 2013 is het uitgegroeid tot een breed verankerde publiek-private samenwerking in de stad, waarbij meerdere beleidsdomeinen betrokken zijn: cultuur, economie, toerisme, onderwijs ...

Meer weten?

Naast de versterking van de lokale economie, kan immaterieel erfgoed ook op andere manieren een economische meerwaarde creëren:

- Lees meer over hoe [immaterieel erfgoed samengaat met duurzaam toerisme](#).
- Verken hoe u lokaal met ambachten aan de slag kunt in het boek [Toekomst voor ambachten](#).

TIPS VOOR EEN GESLAGDE SAMENWERKING

HOE KUNNEN IMMATERIEEL ERFGOED & LOKALE ECONOMIE ELKAAR VERSTERKEN? HIERONDER GEVEN WE U NOG EEN AFSLUITENDE REEKS TIPS EN AANDACHTSPUNTEN.

1. Kijk naar wat er voorhanden is en creëer bijkomende, culturele waarde

Er zijn lokaal talloze economische initiatieven die raken aan immaterieel erfgoed, zonder dat ze al zo worden benoemd. Denk bijvoorbeeld aan streekproducten, markten, braderijen, jaarmarkten of ambachtelijke vaardigheden. **Door deze producten en activiteiten ook als erfgoed te benaderen, kunt u een bijkomende culturele waarde toevoegen.** Dit kunt u aanpakken met **acties** die bv. dit immaterieel erfgoed documenteren, levend houden en promoten naar een breder of divers publiek. Ofwel: volop gaan voor het borgen van dit levende erfgoed!

voorbeeld - MAAKFABRIEKEN

De Maakfabrieken in Antwerpen zijn *coworking-spaces* en collectief beheerde deelateliers voor ambachtelijke makers. Dit privé-initiatief wordt ondersteund vanuit het duurzaamheidsbeleid van de stad. De eerste Maakfabriek zit in de Blikfabriek in Hoboken, een tweede maakfabriek is in de maak in Berchem. Erfgoedlab Antwerpen – de Antwerpse erfgoedcel – werkt samen met de Maakfabriek-community om er de beurzen voor het doorgeven van vakmanschap in een meester-leerlingtraject te promoten, indieners te ondersteunen en trajecten te documenteren.

NEEM EEN KIJKJE

2. Speel in op de noden van ondernemers

Een goeie samenwerking creëert niet enkel een culturele meerwaarde, maar **speelt ook in op de noden van de ondernemers en wordt door ondernemers gedragen.** U hoeft daarbij niet het warm water uit te vinden. De dienst Lokale Economie van uw bestuur heeft deze noden allicht al in kaart gebracht. U kunt ook inhaken op bestaande platformen, zoals een handelsvereniging, om met de ondernemers in contact te treden.

voorbeeld - GROENTEN IN DE VITRINE

De agro-industrie is een belangrijke economische activiteit in het midden van West-Vlaanderen. Het project 'Groenten in de Vitrine' wilde de bevolking bewuster maken van het

erfgoed, de verhalen, tradities en de geschiedenis van deze industrie. Tijdens de Week van de Smaak in 2019 liep een pop-up tentoonstelling in Roeselare en Izegem in een aantal leegstaande winkelpanden. Zo droeg het project ook een steentje bij tot de revitalisering van de handelskernen in beide steden.

NEEM EEN KIJKJE

3. Roep de medewerking van erfgoedprofessionals in

Ondernemers hebben natuurlijk de handen vol met ondernemen. Het creëren en promoten van een bijkomende, culturele meerwaarde is voor hen niet vanzelfsprekend. **Om linken te leggen tussen immaterieel erfgoed & lokale economie, zijn er aanjagers en verbinders nodig.** Cultuur- en vrijetijdsdiensten kunnen zo'n rol spelen, maar zijn binnen kleinere gemeenten soms onderbestaaf. Op bovenlokaal vlak zijn er vaak dienstverlenende instanties die kunnen helpen. Denk bijvoorbeeld aan [erfgoedcellen](#) en [landelijk dienstverlenende rollen](#).

4. Zet diversiteit als meerwaarde in de kijker

Veel handelskernen staan onder druk of ondergaan een transformatie. Handelaars en bewoners hebben het soms moeilijk met het feit dat de statige winkelstraat van weleer een superdivers karakter heeft gekregen. "t Is niet meer zoals vroeger", zo hoort u dan. Voorbeeld: [de West-Kruiskade in Rotterdam](#) toont aan dat **culturele diversiteit ook een meerwaarde, zowel economisch als cultureel, kan genereren.**

Trefwoord:

Meer weten:

[Themadossier lokaal beleid](#)

Contact:

[Werkplaats immaterieel erfgoed](#)

[FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed](#)